නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අඞ්ගුත්තරනිකායො

එකාදසකනිපාතපාළි

1. නිස්සයවග්ගො

1. කිමත්ථියසුත්තං

1. [අ. නි. 10.1] එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ''කිමත්ථියානි, භන්තෙ, කුසලානි සීලානි කිමානිසංසානී''ති? ''අවිප්පටිසාරත්ථානි ඛො, ආනන්ද, කුසලානි සීලානි අවිප්පටිසාරානිසංසානී''ති.

''අවිප්පටිසාරො පන, භන්තෙ, කිමත්ථියො කිමානිසංසො''? ''අවිප්පටිසාරො ඛො, ආනන්ද, පාමොජ්ජත්ථො පාමොජ්ජානිසංසො''.

''පාමොජ්ජං පන, භන්තෙ, කිමත්ථියං කිමානිසංසං''? ''පාමොජ්ජං ඛො, ආනන්ද, පීතත්ථං පීතානිසංසං''.

''පීති පන, භන්තෙ, කිමත්ථියා කිමානිසංසා''? ''පීති ඛො, ආනන්ද, පස්සද්ධත්ථා පස්සද්ධානිසංසා''.

''පස්සද්ධි පන, භන්තෙ, කිමත්ථියා කිමානිසංසා''? ''පස්සද්ධි ඛො, ආනන්ද, සුඛත්ථා සුඛානිසංසා''.

''සුඛං පන, භන්තෙ, කිමත්ථියං කිමානිසංසං''? ''සුඛං ඛො, ආනන්ද, සමාධත්ථං සමාධානිසංසං''.

''සමාධි පන, භන්තෙ, කිමත්ථියො කිමානිසංසො''? ''සමාධි ඛො, ආනන්ද, යථාභූතඤාණදස්සනත්ථො යථාභූතඤාණදස්සනානිසංසො'' .

''යථාභූතඤාණදස්සනං පන, භන්තෙ, කිමත්ථියං කිමානිසංසං''? ''යථාභූතඤාණදස්සනං ඛො, ආනන්ද, නිබ්බිදත්ථං නිබ්බිදානිසංසං''.

''නිබ්බිදා, පන, භන්තෙ, කිමත්ථියා කිමානිසංසා''? ''නිබ්බිදා ඛො, ආනන්ද, විරාගත්ථා විරාගානිසංසා ''.

''විරාගො පන, භන්තෙ, කිමත්ථියො කිමානිසංසො''? ''විරාගො ඛො, ආනන්ද, විමුත්තිඤාණදස්සනත්ථො විමුත්තිඤාණදස්සනානිසංසො.

''ඉති ඛො, ආනන්ද, කුසලානි සීලානි අවිප්පටිසාරත්ථානි අවිප්පටිසාරානිසංසානි, අවිප්පටිසාරො පාමොජ්ජත්ථො පාමොජ්ජානිසංසො, පාමොජ්ජං පීතත්ථං පීතානිසංසං, පීති පස්සද්ධත්ථා පස්සද්ධානිසංසා, පස්සද්ධි සුඛත්ථා සුඛානිසංසා, සුඛං සමාධත්ථං සමාධානිසංසං, සමාධි යථාභූතඤාණදස්සනත්ථො යථාභූතඤාණදස්සනානිසංසො, යථාභූතඤාණදස්සනං නිබ්බිදත්ථං නිබ්බිදානිසංසං, නිබ්බිදා විරාගත්ථා විරාගානිසංසා, විරාගො විමුත්තිඤාණදස්සනත්ථො විමුත්තිඤාණදස්සනානිසංසො. ඉති ඛො, ආනන්ද, කුසලානි සීලානි අනුපුබ්බෙන අග්ගාය පරෙන්තී''ති. පඨමං.

2. චෙතනාකරණීයසුත්තං

2. [අ. නි. 10.2] ''සීලවතො, භික්ඛවෙ, සීලසම්පන්නස්ස න චෙතනාය කරණීයං – 'අවිප්පටිසාරො මෙ උප්පජ්ජතූ'ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං සීලවතො සීලසම්පන්නස්ස අවිප්පටිසාරො උප්පජ්ජති.

''අවිප්පටිසාරිස්ස, භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – 'පාමොජ්ජං මෙ උප්පජ්ජතූ'ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං අවිප්පටිසාරිස්ස පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති.

''පමුදිතස්ස, භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – 'පීති මෙ උප්පජ්ජතූ'ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං පමුදිතස්ස පීති උප්පජ්ජති.

‘‘පීතිමනස්ස, භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – ‘කායො මෙ පස්සම්භතූ’ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති.

‘‘පස්සද්ධකායස්ස , භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – ‘සුඛං වෙදියාමී’ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති.

‘‘සුඛිනො, භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – ‘චිත්තං මෙ සමාධියතූ’ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං සුඛිනො චිත්තං සමාධියති.

‘‘සමාහිතස්ස , භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – ‘යථාභූතං ජානාමි පස්සාමී’ති. ධම්මතා එසා , භික්ඛවෙ, යං සමාහිතො යථාභූතං ජානාති පස්සති.

‘‘යථාභූතං, භික්ඛවෙ, ජානතො පස්සතො න චෙතනාය කරණීයං – ‘නිබ්බින්දාමී’ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං යථාභූතං ජානං පස්සං නිබ්බින්දති.

‘‘නිබ්බින්නස්ස, භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – ‘විරජ්ජාමී’ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං නිබ්බින්නො විරජ්ජති.

‘‘විරත්තස්ස, භික්ඛවෙ, න චෙතනාය කරණීයං – ‘විමුත්තිඤාණදස්සනං සච්ඡිකරොමී’ති. ධම්මතා එසා, භික්ඛවෙ, යං විරත්තො විමුත්තිඤාණදස්සනං සච්ඡිකරොති.

‘‘ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, විරාගො විමුත්තිඤාණදස්සනත්ථො විමුත්තිඤාණදස්සනානිසංසො, නිබ්බිදා විරාගත්ථා විරාගානිසංසා, යථාභූතඤාණදස්සනං නිබ්බිදත්ථං නිබ්බිදානිසංසං, සමාධි යථාභූතඤාණදස්සනත්ථො යථාභූතඤාණදස්සනානිසංසො, සුඛං සමාධත්ථං සමාධානිසංසං, පස්සද්ධි සුඛත්ථා සුඛානිසංසා, පීති පස්සද්ධත්ථා පස්සද්ධානිසංසා, පාමොජ්ජං පීතත්ථං පීතානිසංසං, අවිප්පටිසාරො පාමොජ්ජත්ථො පාමොජ්ජානිසංසො, කුසලානි සීලානි අවිප්පටිසාරත්ථානි අවිප්පටිසාරානිසංසානි. ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, ධම්මා ධම්මෙ අභිසන්දෙන්ති, ධම්මා ධම්මෙ පරිපූරෙන්ති අපාරා පාරං ගමනායා’’ති. දුතියං.

3. පඨමඋපනිසාසුත්තං

3. [අ. නි. 5.24; 10.3] ‘‘දුස්සීලස්ස, භික්ඛවෙ, සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති අවිප්පටිසාරො. අවිප්පටිසාරෙ අසති අවිප්පටිසාරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති පාමොජ්ජං. පාමොජ්ජෙ අසති පාමොජ්ජවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති පීති. පීතියා අසති පීතිවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති පස්සද්ධි. පස්සද්ධියා අසති පස්සද්ධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති සුඛං. සුඛෙ අසති සුඛවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති සම්මාසමාධි. සම්මාසමාධිම්හි අසති සම්මාසමාධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං. යථාභූතඤාණදස්සනෙ අසති යථාභූතඤාණදස්සනවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති නිබ්බිදා. නිබ්බිදාය අසති නිබ්බිදාවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති විරාගො. විරාගෙ අසති විරාගවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො සාඛාපලාසවිපන්නො. තස්ස පපටිකාපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි… ඵෙග්ගුපි… සාරොපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, දුස්සීලස්ස සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ අසති අවිප්පටිසාරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති පාමොජ්ජං…පෙ…. විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සීලවතො, භික්ඛවෙ, සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ සති අවිප්පටිසාරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති පාමොජ්ජං, පාමොජ්ජෙ සති පාමොජ්ජසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති පීති, පීතියා සති පීතිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති පස්සද්ධි, පස්සද්ධියා සති පස්සද්ධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති සුඛං, සුඛෙ සති සුඛසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති සම්මාසමාධි, සම්මාසමාධිම්හි සති සම්මාසමාධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං, යථාභූතඤාණදස්සනෙ සති යථාභූතඤාණදස්සනසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති නිබ්බිදා, නිබ්බිදාය සති නිබ්බිදාසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති විරාගො, විරාගෙ සති විරාගසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො සාඛාපලාසසම්පන්නො. තස්ස පපටිකාපි පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි… ඵෙග්ගුපි… සාරොපි පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, සීලවතො සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ සති අවිප්පටිසාරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති…පෙ…. විමුත්තිඤාණදස්සන’’න්ති. තතියං.

4. දුතියඋපනිසාසුත්තං

4. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති [භික්ඛවොති (සී. స්‍යා. පී.) එවං සබ්බත්ථ අ. නි. 10.4]. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘දුස්සීලස්ස , ආවුසො, සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ අසති අවිප්පටිසාරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති පාමොජ්ජං, පාමොජ්ජෙ අසති පාමොජ්ජවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති පීති, පීතියා අසති පීතිවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති පස්සද්ධි, පස්සද්ධියා අසති පස්සද්ධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති සුඛං, සුඛෙ අසති සුඛවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති සම්මාසමාධි, සම්මාසමාධිම්හි අසති සම්මාසමාධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං, යථාභූතඤාණදස්සනෙ අසති යථාභූතඤාණදස්සනවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති නිබ්බිදා , නිබ්බිදාය අසති නිබ්බිදාවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති විරාගො, විරාගෙ අසති විරාගවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, රුක්ඛො සාඛාපලාසවිපන්නො. තස්ස පපටිකාපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි... ඵෙග්ගුපි... සාරොපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, දුස්සීලස්ස සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ අසති අවිප්පටිසාරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති පාමොජ්ජං...පෙ.... විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සීලවතො, ආවුසො, සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ සති අවිප්පටිසාරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති පාමොජ්ජං, පාමොජ්ජෙ සති පාමොජ්ජසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති පීති, පීතියා සති පීතිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති පස්සද්ධි, පස්සද්ධියා සති පස්සද්ධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති සුඛං, සුඛෙ සති සුඛසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති සම්මාසමාධි, සම්මාසමාධිම්හි සති සම්මාසමාධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං, යථාභූතඤාණදස්සනෙ සති යථාභූතඤාණදස්සනසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති නිබ්බිදා, නිබ්බිදාය සති නිබ්බිදාසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති විරාගො, විරාගෙ සති විරාගසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, රුක්ඛො සාඛාපලාසසම්පන්නො. තස්ස පපටිකාපි පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි... ඵෙග්ගුපි... සාරොපි පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, සීලවතො සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ සති අවිප්පටිසාරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති පාමොජ්ජං...පෙ.... විමුත්තිඤාණදස්සන’’න්ති. චතුත්ථං.

5. තතියඋපනිසාසුත්තං

5. [අ. නි. 10.5] තත්‍ර ඛො ආයස්මා ආනන්දො භික්ඛූ ආමන්තෙසි...පෙ.... ‘‘දුස්සීලස්ස, ආවුසො, සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ අසති අවිප්පටිසාරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති පාමොජ්ජං, පාමොජ්ජෙ අසති පාමොජ්ජවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති පීති, පීතියා අසති පීතිවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති පස්සද්ධි, පස්සද්ධියා අසති පස්සද්ධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති සුඛං, සුඛෙ අසති සුඛවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති සම්මාසමාධි, සම්මාසමාධිම්හි අසති සම්මාසමාධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං, යථාභූතඤාණදස්සනෙ අසති යථාභූතඤාණදස්සනවිපන්නස්ස හතූපනිසා හොති නිබ්බිදා, නිබ්බිදාය අසති නිබ්බිදාවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති විරාගො, විරාගෙ අසති විරාගවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, රුක්ඛො සාඛාපලාසවිපන්නො. තස්ස පපටිකාපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි... ඵෙග්ගුපි... සාරොපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, දුස්සීලස්ස සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ අසති අවිප්පටිසාරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති පාමොජ්ජං...පෙ.... විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සීලවතො, ආවුසො, සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ සති අවිප්පටිසාරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති පාමොජ්ජං, පාමොජ්ජෙ සති පාමොජ්ජසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති පීති, පීතියා සති පීතිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති පස්සද්ධි, පස්සද්ධියා සති පස්සද්ධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති සුඛං, සුඛෙ සති සුඛසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති සම්මාසමාධි, සම්මාසමාධිම්හි සති සම්මාසමාධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං, යථාභූතඤාණදස්සනෙ සති යථාභූතඤාණදස්සනසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නා හොති නිබ්බිදා, නිබ්බිදාය සති නිබ්බිදාසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති විරාගො, විරාගෙ සති විරාගසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, රුක්ඛො සාඛාපලාසසම්පන්නො. තස්ස පපටිකාපි පාරිපූරිං ගච්ඡති , තචොපි… ඵෙග්ගුපි… සාරොපි පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, සීලවතො සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති අවිප්පටිසාරො, අවිප්පටිසාරෙ සති අවිප්පටිසාරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති පාමොජ්ජං…පෙ…. විමුත්තිඤාණදස්සන’’න්ති. පඤ්චමං.

6. බ්‍යසනසුත්තං

6. ‘‘යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසකො පරිභාසකො අරියූපවාදො සබ්‍රහ්මචාරීනං, ඨානමෙතං අවකාසො යං සො එකාදසන්නං බ්‍යසනානං අඤ්ඤතරං බ්‍යසනං නිගච්ඡෙය්‍ය.

කතමෙසං එකාදසන්නං? අනධිගතං නාධිගච්ඡති, අධිගතා පරිහායති, සද්ධම්මස්ස න වොදායන්ති, සද්ධම්මෙසු වා අධිමානිකො හොති, අනභිරතො වා බ්‍රහ්මචරියං චරති, අඤ්ඤතරං වා සංකිලිට්ඨං ආපත්තිං ආපජ්ජති, සික්ඛං වා පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති, ගාළ්හං වා රොගාතඞ්කං ඵුසති, උම්මාදං වා පාපුණාති චිත්තක්ඛෙපං වා, සම්මූළ්හො කාලං කරොති, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති – යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසකො පරිභාසකො අරියූපවාදො සබ්‍රහ්මචාරීනං, ඨානමෙතං අවකාසො යං සො ඉමෙසං එකාදසන්නං බ්‍යසනානං අඤ්ඤතරං බ්‍යසනං නිගච්ඡෙය්‍ය. [( ) එත්ථන්තරෙ පාඨො සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු න දිස්සති]

‘‘යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසකො පරිභාසකො අරියූපවාදො සබ්‍රහ්මචාරීනං, අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො එකාදසන්නං බ්‍යසනානං අඤ්ඤතරං බ්‍යසනං න නිගච්ඡෙය්‍ය.

කතමෙසං එකාදසන්නං? අනධිගතං නාධිගච්ඡති, අධිගතා පරිහායති, සද්ධම්මස්ස න වොදායන්ති, සද්ධම්මෙසු වා අධිමානිකො හොති, අනභිරතො වා බ්‍රහ්මචරියං චරති, අඤ්ඤතරං වා සංකිලිට්ඨං ආපත්තිං ආපජ්ජති, සික්ඛං වා පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති, ගාළ්හං වා රොගාතඞ්කං ඵුසති, උම්මාදං වා පාපුණාති චිත්තක්ඛෙපං වා, සම්මූළ්හො කාලං කරොති, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති – යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසකො පරිභාසකො අරියූපවාදො සබ්‍රහ්මචාරීනං, අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො ඉමෙසං එකාදසන්නං බ්‍යසනානං අඤ්ඤතරං බ්‍යසනං න නිගච්ඡෙය්‍යා’’ති. ඡට්ඨං.

7. සඤ්ඤාසුත්තං

7. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘සියා නු ඛො, භන්තෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සාති?

‘‘සියා, ආනන්ද, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස , න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, භන්තෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස, සඤ්ඤී ච පන අස්සාති.

‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු එවංසඤ්ඤී හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, ආනන්ද, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස, සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච –

‘‘සියා නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස, සඤ්ඤී පන අස්සාති. ‘‘සියා, ආවුසො ආනන්ද, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස, සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘යථා කථං පනාවුසො සාරිපුත්ත, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස , සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘ඉධ, ආවුසො ආනන්ද, භික්ඛු එවංසඤ්ඤී හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, ආවුසො ආනන්ද, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස, සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො! යත්‍ර හි නාම සත්ථු චෙව සාවකස්ස ච අත්ථෙන අත්ථො බ්‍යඤ්ජනෙන බ්‍යඤ්ජනං සංසන්දිස්සති සමෙස්සති න විග්ගයිස්සති, යදිදං අග්ගපදස්මිං! ඉදානාහං, ආවුසො, භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං අපුච්ඡිං. භගවාපි මෙ එතෙහි අක්ඛරෙහි එතෙහි පදෙහි එතෙහි බ්‍යඤ්ජනෙහි එතමත්ථං බ්‍යාකාසි, සෙය්‍යථාපි ආයස්මා සාරිපුත්තො. අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො, යත්‍ර හි නාම සත්ථු චෙව සාවකස්ස ච අත්ථෙන අත්ථො බ්‍යඤ්ජනෙන බ්‍යඤ්ජනං සංසන්දිස්සති සමෙස්සති න විග්ගයිස්සති, යදිදං අග්ගපදස්මි’’න්ති! සත්තමං.

8. මනසිකාරසුත්තං

8. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘සියා නු ඛො, භන්තෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා න චක්ඛුං මනසි කරෙය්‍ය, න රූපං මනසි කරෙය්‍ය, න සොතං මනසි කරෙය්‍ය, න සද්දං මනසි කරෙය්‍ය, න ඝානං මනසි කරෙය්‍ය, න ගන්ධං මනසි කරෙය්‍ය, න ජිව්හං මනසි කරෙය්‍ය, න රසං මනසි කරෙය්‍ය, න කායං මනසි කරෙය්‍ය, න ඵොට්ඨබ්බං මනසි කරෙය්‍ය, න පථවිං මනසි කරෙය්‍ය, න ආපං මනසි කරෙය්‍ය, න තෙජං මනසි කරෙය්‍ය, න වායං මනසි කරෙය්‍ය, න ආකාසානඤ්චායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න ඉධලොකං මනසි කරෙය්‍ය, න පරලොකං මනසි කරෙය්‍ය, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි න මනසි කරෙය්‍ය; මනසි ච පන කරෙය්‍යා’’ති?

‘‘සියා, ආනන්ද, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා න චක්ඛුං මනසි කරෙය්‍ය, න රූපං මනසි කරෙය්‍ය, න සොතං මනසි කරෙය්‍ය, න සද්දං මනසි කරෙය්‍ය, න ඝානං මනසි කරෙය්‍ය, න ගන්ධං මනසි කරෙය්‍ය, න ජිව්හං මනසි කරෙය්‍ය, න රසං මනසි කරෙය්‍ය, න කායං මනසි කරෙය්‍ය, න ඵොට්ඨබ්බං මනසි කරෙය්‍ය, න පථවිං මනසි කරෙය්‍ය, න ආපං මනසි කරෙය්‍ය, න තෙජං මනසි කරෙය්‍ය, න වායං මනසි කරෙය්‍ය, න ආකාසානඤ්චායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං මනසි කරෙය්‍ය, න ඉධලොකං මනසි කරෙය්‍ය, න පරලොකං මනසි කරෙය්‍ය, යම්පිදං

දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි න මනසි කරෙය්‍ය; මනසි ච පන කරෙය්‍යා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, භන්තෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා න චක්ඛුං මනසි කරෙය්‍ය, න රූපං මනසි කරෙය්‍ය... යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි න මනසි කරෙය්‍ය; මනසි ච පන කරෙය්‍යා’’ති?

‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු එවං මනසි කරොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, ආනන්ද, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා න චක්ඛුං මනසි කරෙය්‍ය, න රූපං මනසි කරෙය්‍ය...පෙ.... යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි න මනසි කරෙය්‍ය; මනසි ච පන කරෙය්‍යා’’ති. අට්ඨමං.

9. සද්ධසුත්තං

9. එකං සමයං භගවා නාතිකෙ විහරති ගිඤ්ජකාවසථෙ . අථ ඛො ආයස්මා සද්ධො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සද්ධං භගවා එතදවොච –

‘‘ආජානීයඣායිතං ඛො, සද්ධ, ඣාය; මා ඛළුඞ්කඣායිතං [ආජානීයජ්ඣායිතං ඛො සද්ධ ඣායථ, මා ඛළුඞ්කජ්ඣායිතං (සී. පී.)]. කථඤ්ච, ඛළුඞ්කඣායිතං හොති? අස්සඛළුඞ්කො හි , සද්ධ, දොණියා බද්ධො [බන්ධො (ස්‍යා. ක.)] ‘යවසං යවස’න්ති ඣායති. තං කිස්ස හෙතු? න හි, සද්ධ, අස්සඛළුඞ්කස්ස දොණියා බද්ධස්ස එවං හොති – ‘කිං නු ඛො මං අජ්ජ අස්සදම්මසාරථි කාරණං කාරෙස්සති, කිමස්සාහං [කම්මස්සාහං (ක.)] පටිකරොමී’ති. සො දොණියා බද්ධො ‘යවසං යවස’න්ති ඣායති. එවමෙවං ඛො, සද්ධ, ඉධෙකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො අරඤ්ඤගතොපි රුක්ඛමූලගතොපි සුඤ්ඤාගාරගතොපි කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති කාමරාගපරෙතෙන උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති. සො කාමරාගංයෙව අන්තරං කත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අවජ්ඣායති, බ්‍යාපාදපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති... ථීනමිද්ධපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති... උද්ධච්චකුක්කුච්චපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති... විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති විචිකිච්ඡාපරෙතෙන, උප්පන්නාය ච විචිකිච්ඡාය නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති. සො විචිකිච්ඡංයෙව අන්තරං කත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අවජ්ඣායති. සො පථවිම්පි නිස්සාය ඣායති, ආපම්පි නිස්සාය ඣායති, තෙජම්පි නිස්සාය ඣායති, වායම්පි නිස්සාය ඣායති, ආකාසානඤ්චායතනම්පි නිස්සාය ඣායති, විඤ්ඤාණඤ්චායතනම්පි නිස්සාය ඣායති, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනම්පි නිස්සාය ඣායති, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනම්පි නිස්සාය ඣායති, ඉධලොකම්පි නිස්සාය ඣායති, පරලොකම්පි නිස්සාය ඣායති, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි නිස්සාය ඣායති. එවං ඛො, සද්ධ, පුරිසඛළුඞ්කඣායිතං හොති.

‘‘කථඤ්ච , සද්ධ , ආජානීයඣායිතං හොති? භද්‍රො හි, සද්ධ, අස්සාජානීයො දොණියා බද්ධො න ‘යවසං යවස’න්ති ඣායති. තං කිස්ස හෙතු? භද්‍රස්ස හි, සද්ධ, අස්සාජානීයස්ස දොණියා බද්ධස්ස එවං හොති – ‘කිං නු ඛො මං අජ්ජ අස්සදම්මසාරථි කාරණං කාරෙස්සති, කිමස්සාහං පටිකරොමී’ති. සො දොණියා බද්ධො න ‘යවසං යවස’න්ති ඣායති. භද්‍රො හි, සද්ධ, අස්සාජානීයො යථා ඉණං යථා බන්ධං යථා ජානිං යථා කලිං එවං පතොදස්ස අජ්ඣොහරණං සමනුපස්සති. එවමෙවං ඛො, සද්ධ, භද්‍රො පුරිසාජානීයො අරඤ්ඤගතොපි රුක්ඛමූලගතොපි සුඤ්ඤාගාරගතොපි න කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති න කාමරාගපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං පජානාති, න බ්‍යාපාදපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති... න ථීනමිද්ධපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති... න උද්ධච්චකුක්කුච්චපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති... න විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති න විචිකිච්ඡාපරෙතෙන, උප්පන්නාය ච විචිකිච්ඡාය නිස්සරණං යථාභූතං පජානාති. සො නෙව පථවිං නිස්සාය ඣායති, න ආපං නිස්සාය ඣායති, න තෙජං නිස්සාය ඣායති, න වායං නිස්සාය ඣායති, න ආකාසානඤ්චායතනං නිස්සාය ඣායති, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනං නිස්සාය ඣායති, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං නිස්සාය ඣායති, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං නිස්සාය ඣායති, න ඉධලොකං නිස්සාය ඣායති, න පරලොකං නිස්සාය ඣායති, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි නිස්සාය න ඣායති; ඣායති ච පන. එවං ඣායිඤ්ච පන, සද්ධ, භද්‍රං පුරිසාජානීයං සඉන්දා දෙවා සබ්‍රහ්මකා සපජාපතිකා ආරකාව නමස්සන්ති –

‘‘නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, නමො තෙ පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ නාභිජානාම, යම්පි නිස්සාය ඣායසී’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සද්ධො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කථං ඣායී පන, භන්තෙ, භද්‍රො පුරිසාජානීයො [පුරිසාජානීයො ඣායති, සො (සී. ස්‍යා. පී.), පුරිසාජානීයො, සො (ක.)] නෙව පථවිං නිස්සාය ඣායති, න ආපං නිස්සාය ඣායති, න තෙජං නිස්සාය ඣායති, න වායං නිස්සාය ඣායති, න ආකාසානඤ්චායතනං නිස්සාය ඣායති, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනං නිස්සාය ඣායති, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං නිස්සාය ඣායති, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං නිස්සාය ඣායති, න ඉධලොකං නිස්සාය ඣායති , න පරලොකං නිස්සාය ඣායති, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං

පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි නිස්සාය න ඣායති; ඣායති ච පන? කථං ඣායිඤ්ච පන, භන්තෙ, භද්‍රං පුරිසාජානීයං සඉන්දා දෙවා සබ්‍රහ්මකා සපජාපතිකා ආරකාව නමස්සන්ති –

‘‘නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, නමො තෙ පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ නාභිජානාම, යම්පි නිස්සාය ඣායසී’’ති.

‘‘ඉධ, සද්ධ, භද්‍රස්ස පුරිසාජානීයස්ස පථවියං පථවිසඤ්ඤා විභූතා හොති, ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤා විභූතා හොති, තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤා විභූතා හොති, වායස්මිං වායොසඤ්ඤා විභූතා හොති, ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා විභූතා හොති, විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා විභූතා හොති, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා විභූතා හොති, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා විභූතා හොති, ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤා විභූතා හොති, පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤා විභූතා හොති, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තත්‍රාපි සඤ්ඤා විභූතා හොති. එවං ඣායී ඛො, සද්ධ, භද්‍රො පුරිසාජානීයො නෙව පථවිං නිස්සාය ඣායති…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තම්පි නිස්සාය න ඣායති; ඣායති ච පන. එවං ඣායිඤ්ච පන, සද්ධ, භද්‍රං පුරිසාජානීයං සඉන්දා දෙවා සබ්‍රහ්මකා සපජාපතිකා ආරකාව නමස්සන්ති –

‘‘නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, නමො තෙ පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ නාභිජානාම, යම්පි නිස්සාය ඣායසී’’ති. නවමං;

10. මොරනිවාපසුත්තං

10. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති මොරනිවාපෙ පරිබ්බාජකාරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? අසෙඛෙන සීලක්ඛන්ධෙන, අසෙඛෙන සමාධික්ඛන්ධෙන , අසෙඛෙන පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙන – ඉමෙහි, ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං.

‘‘අපරෙහිපි, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි ? ඉද්ධිපාටිහාරියෙන, ආදෙසනාපාටිහාරියෙන, අනුසාසනීපාටිහාරියෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති, අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං.

‘‘අපරෙහිපි, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? සම්මාදිට්ඨියා, සම්මාඤාණෙන, සම්මාවිමුත්තියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං.

‘‘ද්වීහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි ද්වීහි? විජ්ජාය, චරණෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. බ්‍රහ්මුනා පෙසා, භික්ඛවෙ, සනඞ්කුමාරෙන ගාථා භාසිතා –

‘‘ඛත්තියො සෙට්ඨො ජනෙතස්මිං, යෙ ගොත්තපටිසාරිනො;
විජ්ජාචරණසම්පන්නො, සො සෙට්ඨො දෙවමානුසෙ’’ති [දී. නි. 1.277; සං. නි. 1.182; 2.245].

‘‘සා ඛො පනෙසා, භික්ඛවෙ, සනඞ්කුමාරෙන ගාථා භාසිතා සුභාසිතා, නො දුබ්භාසිතා; අත්ථසංහිතා , නො අනත්ථසංහිතා; අනුමතා මයා. අහම්පි, භික්ඛවෙ, එවං වදාමි –

‘‘ඛත්තියො සෙට්ඨො ජනෙතස්මිං, යෙ ගොත්තපටිසාරිනො;
විජ්ජාචරණසම්පන්නො, සො සෙට්ඨො දෙවමානුසෙ’’ති. දසමං;

නිස්සයවග්ගො [නිස්සායවග්ගො (ස්‍යා. කං.)] පඨමො.

තස්සුද්දානං –

කිමත්ථියා චෙතනා තයො, උපනිසා බ්‍යසනෙන ච;
ද්වෙ සඤ්ඤා මනසිකාරො, සද්ධො මොරනිවාපකන්ති.

2. අනුස්සතිවග්ගො

1. පඨමමහානාමසුත්තං

11. එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – ‘‘නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’’ති. අස්සොසි ඛො මහානාමො සක්කො – ‘‘සම්බහුලා කිර භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – ‘නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’’’ති.

අථ ඛො මහානාමො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො මහානාමො සක්කො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සුතං මෙතං, භන්තෙ – ‘සම්බහුලා කිර භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’ති. තෙසං නො, භන්තෙ, නානාවිහාරෙහි විහරතං කෙනස්ස [කෙන (සයා. කං.)] විහාරෙන විහාතබ්බ’’න්ති?

‘‘සාධු සාධු, මහානාම! එතං ඛො, මහානාම, තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං, යං තුම්හෙ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡෙය්‍යාථ – ‘තෙසං නො, භන්තෙ, නානාවිහාරෙහි විහරතං කෙනස්ස විහාරෙන විහාතබ්බ’’’න්ති? සද්ධො ඛො, මහානාම, ආරාධකො හොති, නො අස්සද්ධො; ආරද්ධවීරියො ආරාධකො හොති, නො කුසීතො; උපට්ඨිතස්සති ආරාධකො හොති , නො මුට්ඨස්සති; සමාහිතො ආරාධකො හොති, නො අසමාහිතො; පඤ්ඤවා ආරාධකො හොති, නො දුප්පඤ්ඤො. ඉමෙසු ඛො ත්වං, මහානාම, පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය ඡ ධම්මෙ උත්තරි [උත්තරිං (සී. සයා. කං. පී.)] භාවෙය්‍යාසි. [අ. නි. 6.10] ‘‘ඉධ ත්වං, මහානාම, තථාගතං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති තථාගතං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම, අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතසමාපන්නො බුද්ධානුස්සතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං ත්වං, මහානාම, ධම්මං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො [ඔපනයිකො (සී. සයා. කං. පී.)] පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති ධම්මං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම, අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතසමාපන්නො ධම්මානුස්සතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං ත්වං, මහානාම, සඞ්ඝං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, උජුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, ඤායප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, සාමීචිප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා, එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති සඞ්ඝං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම, අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතසමාපන්නො සඞ්ඝානුස්සතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං ත්වං, මහානාම, අත්තනො සීලානි අනුස්සරෙය්‍යාසි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි භුජිස්සානි විඤ්ඤුප්පසත්ථානි අපරාමට්ඨානි සමාධිසංවත්තනිකානි. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො සීලං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති සීලං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම,

අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතසමාපන්නො සීලානුස්සතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං ත්වං, මහානාම, අත්තනො චාගං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ, යොහං මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතාය පජාය විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසාමි මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’ති. යස්මිං, මහානාම , සමයෙ අරියසාවකො චාගං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති චාගං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම, අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතසමාපන්නො චාගානුස්සතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං ත්වං, මහානාම, දෙවතා අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා, සන්ති දෙවා තාවතිංසා, සන්ති දෙවා යාමා, සන්ති දෙවා තුසිතා, සන්ති දෙවා නිම්මානරතිනො, සන්ති දෙවා පරනිම්මිතවසවත්තිනො, සන්ති දෙවා බ්‍රහ්මකායිකා, සන්ති දෙවා තතුත්තරි. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථූපපන්නා , මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සීලෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථූපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපං සීලං සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සුතෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථූපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපං සුතං සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන චාගෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථූපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපො චාගො සංවිජ්ජති. යථාරූපාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථූපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති දෙවතා ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම, අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතසමාපන්නො දෙවතානුස්සතිං භාවෙතී’’ති. පඨමං.

2. දුතියමහානාමසුත්තං

12. එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන මහානාමො සක්කො ගිලානා වුට්ඨිතො හොති අචිරවුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤා. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – ‘‘නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’’ති.

අස්සොසි ඛො මහානාමො සක්කො – ‘‘සම්බහුලා කිර භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – ‘නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’’’ති. අථ ඛො මහානාමො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො මහානාමො සක්කො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සුතං මෙතං, භන්තෙ – ‘සම්බහුලා කිර භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’ති. තෙසං නො, භන්තෙ, නානාවිහාරෙහි විහරතං කෙනස්ස විහාරෙන විහාතබ්බ’’න්ති?

‘‘සාධු සාධු, මහානාම! එතං ඛො, මහානාම, තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං යං තුම්හෙ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡෙය්‍යාථ – ‘තෙසං නො, භන්තෙ, නානාවිහාරෙහි විහරතං කෙනස්ස විහාරෙන විහාතබ්බ’න්ති? සද්ධො ඛො, මහානාම, ආරාධකො හොති, නො අස්සද්ධො; ආරද්ධවීරියො ආරාධකො හොති, නො කුසීතො; උපට්ඨිතස්සති ආරාධකො හොති, නො මුට්ඨස්සති; සමාහිතො ආරාධකො හොති , නො අසමාහිතො; පඤ්ඤවා ආරාධකො හොති, නො දුප්පඤ්ඤො. ඉමෙසු ඛො ත්වං, මහානාම, පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය ඡ ධම්මෙ උත්තරි භාවෙය්‍යාසි.

[අ. නි. 6.9] ‘‘ඉධ ත්වං, මහානාම, තථාගතං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ඉතිපි සො භගවා…පෙ.… සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති තථාගතං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. ඉමං ඛො ත්වං, මහානාම, බුද්ධානුස්සතිං ගච්ඡන්තොපි භාවෙය්‍යාසි, ඨිතොපි භාවෙය්‍යාසි, නිසින්නොපි භාවෙය්‍යාසි, සයානොපි භාවෙය්‍යාසි, කම්මන්තං අධිට්ඨහන්තොපි භාවෙය්‍යාසි, පුත්තසම්බාධසයනං අජ්ඣාවසන්තොපි භාවෙය්‍යාසි.

‘‘පුන චපරං ත්වං, මහානාම, ධම්මං අනුස්සරෙය්‍යාසි...පෙ.... සඞ්ඝං අනුස්සරෙය්‍යාසි...පෙ.... අත්තනො සීලානි අනුස්සරෙය්‍යාසි...පෙ.... අත්තනො චාගං අනුස්සරෙය්‍යාසි...පෙ.... දෙවතා අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා...පෙ.... සන්ති දෙවා තතුත්තරි. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සීලෙන... සුතෙන... චාගෙන... පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා , මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති දෙවතා ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. ඉමං ඛො ත්වං, මහානාම, දෙවතානුස්සතිං ගච්ඡන්තොපි භාවෙය්‍යාසි, ඨිතොපි භාවෙය්‍යාසි, නිසින්නොපි භාවෙය්‍යාසි, සයානොපි භාවෙය්‍යාසි, කම්මන්තං අධිට්ඨහන්තොපි භාවෙය්‍යාසි, පුත්තසම්බාධසයනං අජ්ඣාවසන්තොපි භාවෙය්‍යාසී’’ති. දුතියං.

3. නන්දියසුත්තං

13. එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සාවත්ථියං වස්සාවාසං උපගන්තුකාමො හොති [අහොසි (ක.)].

අස්සොසි ඛො නන්දියො සක්කො – ‘‘භගවා කිර සාවත්ථියං වස්සාවාසං උපගන්තුකාමො’’ති. අථ ඛො නන්දියස්ස සක්කස්ස එතදහොසි – ‘‘යංනූනාහම්පි සාවත්ථියං වස්සාවාසං උපගච්ඡෙය්‍යං. තත්ථ කම්මන්තඤ්චෙව අධිට්ඨහිස්සාමි, භගවන්තඤ්ච ලච්ඡාමි කාලෙන කාලං දස්සනායා’’ති.

අථ ඛො භගවා සාවත්ථියං වස්සාවාසං උපගච්ඡි [උපගඤ්ඡි (සී. පී.)]. නන්දියොපි ඛො සක්කො සාවත්ථියං වස්සාවාසං උපගච්ඡි. තත්ථ කම්මන්තඤ්චෙව අධිට්ඨාසි [අධිට්ඨාය (ස්‍යා.), අධිට්ඨාති (ක.)], භගවන්තඤ්ච ලභි [ලච්ඡති (ස්‍යා. ක.)] කාලෙන කාලං දස්සනාය. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – ‘‘නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’’ති.

අස්සොසි ඛො නන්දියො සක්කො – ‘‘සම්බහුලා කිර භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – ‘නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’’’ති. අථ ඛො නන්දියො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො නන්දියො සක්කො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සුතං මෙතං, භන්තෙ – ‘සම්බහුලා කිර භික්ඛූ භගවතො චීවරකම්මං කරොන්ති – නිට්ඨිතචීවරො භගවා තෙමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සතී’ති. තෙසං නො, භන්තෙ, නානාවිහාරෙහි විහරතං කෙනස්ස විහාරෙන විහාතබ්බ’’න්ති?

‘‘සාධු සාධු, නන්දිය! එතං ඛො, නන්දිය, තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං, යං තුම්හෙ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡෙය්‍යාථ – ‘තෙසං නො, භන්තෙ, නානාවිහාරෙහි විහරතං කෙනස්ස විහාරෙන විහාතබ්බ’න්ති? සද්ධො ඛො, නන්දිය, ආරාධකො හොති, නො අස්සද්ධො; සීලවා ආරාධකො හොති, නො දුස්සීලො; ආරද්ධවීරියො ආරාධකො හොති, නො කුසීතො; උපට්ඨිතස්සති ආරාධකො හොති, නො මුට්ඨස්සති; සමාහිතො ආරාධකො හොති, නො අසමාහිතො; පඤ්ඤවා ආරාධකො හොති, නො දුප්පඤ්ඤො. ඉමෙසු ඛො තෙ, නන්දිය, ඡසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය පඤ්චසු ධම්මෙසු අජ්ඣත්තං සති උපට්ඨාපෙතබ්බා.

‘‘ඉධ ත්වං, නන්දිය, තථාගතං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි , සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. ඉති ඛො තෙ, නන්දිය, තථාගතං ආරබ්භ අජ්ඣත්තං සති උපට්ඨාපෙතබ්බා.

‘‘පුන චපරං ත්වං, නන්දිය, ධම්මං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. ඉති ඛො තෙ, නන්දිය, ධම්මං ආරබ්භ අජ්ඣත්තං සති උපට්ඨාපෙතබ්බා.

‘‘පුන චපරං ත්වං, නන්දිය, කල්‍යාණමිත්තෙ අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ, යස්ස මෙ කල්‍යාණමිත්තා අනුකම්පකා අත්ථකාමා ඔවාදකා අනුසාසකා’ති. ඉති ඛො තෙ, නන්දිය, කල්‍යාණමිත්තෙ ආරබ්භ අජ්ඣත්තං සති උපට්ඨාපෙතබ්බා.

‘‘පුන චපරං ත්වං, නන්දිය, අත්තනො චාගං අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ, යොහං මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතාය පජාය විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසාමි මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’ති. ඉති ඛො තෙ, නන්දිය, චාගං ආරබ්භ අජ්ඣත්තං සති උපට්ඨාපෙතබ්බා.

‘‘පුන චපරං ත්වං, නන්දිය, දෙවතා අනුස්සරෙය්‍යාසි – ‘යා දෙවතා අතික්කම්මෙව කබළීකාරාහාරභක්ඛානං [කබළිංකාරභක්ඛානං (සී.), කබළීකාරභක්ඛානං (ස්‍යා. කං. පී.)] දෙවතානං සහබ්‍යතං අඤ්ඤතරං මනොමයං කායං උපපන්නා, තා කරණීයං අත්තනො න සමනුපස්සන්ති කතස්ස වා පතිචයං. සෙය්‍යථාපි, නන්දිය, භික්ඛු අසමයවිමුත්තො කරණීයං අත්තනො න සමනුපස්සති කතස්ස වා පතිචයං; එවමෙවං ඛො, නන්දිය, යා තා දෙවතා අතික්කම්මෙව කබළීකාරාහාරභක්ඛානං දෙවතානං සහබ්‍යතං අඤ්ඤතරං මනොමයං කායං උපපන්නා, තා කරණීයං අත්තනො න සමනුපස්සන්ති කතස්ස වා පතිචයං. ඉති ඛො තෙ, නන්දිය, දෙවතා ආරබ්භ අජ්ඣත්තං සති උපට්ඨාපෙතබ්බා.

‘‘ඉමෙහි ඛො, නන්දිය, එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො අරියසාවකො පජහතෙව පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ, න උපාදියති. සෙය්‍යථාපි, නන්දිය, කුම්භො නික්කුජ්ජො [නිකුජ්ජො (ක.)] වමතෙව උදකං, නො වන්තං පච්චාවමති [පච්චාමසති (ස්‍යා.)]; සෙය්‍යථාපි වා පන, නන්දිය, සුක්ඛෙ තිණදායෙ අග්ගි මුත්තො ඩහඤ්ඤෙව ගච්ඡති, නො දඩ්ඪං පච්චුදාවත්තති ; එවමෙවං ඛො, නන්දිය, ඉමෙහි එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො අරියසාවකො පජහතෙව පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ, න උපාදියතී’’ති. තතියං.

4. සුභූතිසුත්තං

14. අථ ඛො ආයස්මා සුභූති සද්ධෙන භික්ඛුනා සද්ධිං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සුභූතිං භගවා එතදවොච – ‘‘කො නාමායං [කො නාමො අයං (සී. ක.), කො නාම අයං (ස්‍යා. කං.)], සුභූති, භික්ඛූ’’ති? ‘‘සද්ධො නාමායං, භන්තෙ, භික්ඛු, සුදත්තස්ස [සද්ධස්ස (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උපාසකස්ස පුත්තො, සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො’’ති.

‘‘කච්චි පනායං, සුභූති, සද්ධො භික්ඛු සුදත්තස්ස උපාසකස්ස පුත්තො සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සන්දිස්සති සද්ධාපදානෙසූ’’ති? ‘‘එතස්ස, භගවා, කාලො; එතස්ස, සුගත, කාලො, යං භගවා සද්ධස්ස සද්ධාපදානානි භාසෙය්‍ය. ඉදානාහං ජානිස්සාමි යදි වා අයං භික්ඛු සන්දිස්සති සද්ධාපදානෙසු යදි වා නො’’ති.

‘‘තෙන හි, සුභූති, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො ආයස්මා සුභූති භගවතො පච්චස්සොසි . භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ , සුභූති, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ.... සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු බහුස්සුතො හොති සුතධරො සුතසන්නිචයො; යෙ තෙ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා මජ්ඣෙකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං අභිවදන්ති, තථාරූපාස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු බහුස්සුතො හොති…පෙ.... දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු සුවචො හොති සොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඛමො පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනිං. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු සුවචො හොති සොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඛමො පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනිං, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු යානි තානි සබ්‍රහ්මචාරීනං උච්චාවචානි කිංකරණීයානි තත්‍ර දක්ඛො හොති අනලසො තත්‍රුපායාය වීමංසාය සමන්නාගතො අලං කාතුං අලං සංවිධාතුං. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු යානි තානි සබ්‍රහ්මචාරීනං උච්චාවචානි කිංකරණීයානි තත්‍ර දක්ඛො හොති අනලසො තත්‍රුපායාය වීමංසාය සමන්නාගතො අලං කාතුං අලං සංවිධාතුං, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු ධම්මකාමො හොති පියසමුදාහාරො අභිධම්මෙ අභිවිනයෙ උළාරපාමොජ්ජො. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු ධම්මකාමො හොති පියසමුදාහාරො අභිධම්මෙ අභිවිනයෙ උළාරපාමොජ්ජො, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී. යම්පි , සුභූති, භික්ඛු චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි ජාතියො දසපි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාරීසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි ජාතිසතසහස්සම්පි අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ – ‘අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උදපාදිං; තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො ඉධූපපන්නො’ති. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථීදං, එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති – ‘ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා’ති. ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන…පෙ…. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොති.

‘‘පුන චපරං, සුභූති, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. යම්පි, සුභූති, භික්ඛු ආසවානං ඛයා…පෙ…. සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති, ඉදම්පි, සුභූති, සද්ධස්ස සද්ධාපදානං හොතී’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සුභූති භගවන්තං එතදවොච – ‘‘යානිමානි, භන්තෙ, භගවතා සද්ධස්ස සද්ධාපදානානි භාසිතානි, සංවිජ්ජන්ති තානි ඉමස්ස භික්ඛුනො, අයඤ්ච භික්ඛු එතෙසු සන්දිස්සති.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු බහුස්සුතො හොති සුතධරො සුතසන්නිචයො; යෙ තෙ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා මජ්ඣෙකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං අභිවදන්ති, තථාරූපාස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා.

‘‘අයං , භන්තෙ, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු සුවචො හොති…පෙ…. අනුසාසනිං.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු යානි තානි සබ්‍රහ්මචාරීනං උච්චාවචානි කිංකරණීයානි තත්ථ දක්ඛො හොති අනලසො තත්‍රුපායාය වීමංසාය සමන්නාගතො අලං කාතුං අලං සංවිධාතුං.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු ධම්මකාමො හොති පියසමුදාහාරො අභිධම්මෙ අභිවිනයෙ උළාරපාමොජ්ජො.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති…පෙ…. ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී.

‘‘අයං , භන්තෙ, භික්ඛු අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන…පෙ…. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති.

‘‘අයං, භන්තෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා…පෙ…. සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. යානිමානි, භන්තෙ, භගවතා සද්ධස්ස සද්ධාපදානානි භාසිතානි, සංවිජ්ජන්ති තානි ඉමස්ස භික්ඛුනො, අයඤ්ච භික්ඛු එතෙසු සන්දිස්සතී’’ති.

‘‘සාධු සාධු, සුභූති! තෙන හි ත්වං, සුභූති, ඉමිනා ච සද්ධෙන භික්ඛුනා සද්ධිං විහරෙය්‍යාසි. යදා ච ත්වං, සුභූති, ආකඞ්ඛෙය්‍යාසි තථාගතං දස්සනාය, ඉමිනා සද්ධෙන භික්ඛුනා සද්ධිං උපසඞ්කමෙය්‍යාසි තථාගතං දස්සනායා’’ති. චතුත්ථං.

5. මෙත්තාසුත්තං

15. [පටි. ම. 2.22; මි. ප. 4.4.6] ‘‘මෙත්තාය , භික්ඛවෙ, චෙතොවිමුත්තියා ආසෙවිතාය භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය එකාදසානිසංසා පාටිකඞ්ඛා.

කතමෙ එකාදස? සුඛං සුපති, සුඛං පටිබුජ්ඣති , න පාපකං සුපිනං පස්සති, මනුස්සානං පියො හොති, අමනුස්සානං පියො හොති, දෙවතා රක්ඛන්ති, නාස්ස අග්ගි වා විසං වා සත්ථං වා කමති, තුවටං චිත්තං සමාධියති, මුඛවණ්ණො විප්පසීදති, අසම්මූළ්හො කාලං කරොති, උත්තරි අප්පටිවිජ්ඣන්තො බ්‍රහ්මලොකූපගො හොති. මෙත්තාය, භික්ඛවෙ, චෙතොවිමුත්තියා ආසෙවිතාය භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය ඉමෙ එකාදසානිසංසා පාටිකඞ්ඛා’’ති. පඤ්චමං.

6. අට්ඨකනාගරසුත්තං

16. එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො වෙසාලියං විහරති බෙලුවගාමකෙ [වෙළුවගාමකෙ (ස්‍යා. කං. ක.)]. තෙන ඛො පන සමයෙන දසමො ගහපති අට්ඨකනාගරො පාටලිපුත්තං අනුප්පත්තො හොති කෙනචිදෙව කරණීයෙන.

අථ ඛො දසමො ගහපති අට්ඨකනාගරො යෙන කුක්කුටාරාමො යෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා තං භික්ඛුං එතදවොච – ‘‘කහං නු ඛො, භන්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො එතරහි විහරති? දස්සනකාමා හි මයං, භන්තෙ, ආයස්මන්තං ආනන්ද’’න්ති. ‘‘එසො, ගහපති, ආයස්මා ආනන්දො වෙසාලියං විහරති බෙලුවගාමකෙ’’ති.

අථ ඛො දසමො ගහපති අට්ඨකනාගරො පාටලිපුත්තෙ තං කරණීයං තීරෙත්වා යෙන වෙසාලී බෙලුවගාමකො යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො දසමො ගහපති අට්ඨකනාගරො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘අත්ථි නු ඛො, භන්තෙ ආනන්ද, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන එකධම්මො සම්මදක්ඛාතො, යත්ථ භික්ඛුනො අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති, අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාතී’’ති? ‘‘අත්ථි ඛො, ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන එකධම්මො සම්මදක්ඛාතො, යත්ථ භික්ඛුනො අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති, අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාතී’’ති.

‘‘කතමො පන, භන්තෙ ආනන්ද, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන එකධම්මො සම්මදක්ඛාතො, යත්ථ භික්ඛුනො අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති, අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාතී’’ති? ‘‘ඉධ, ගහපති, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘ඉදම්පි ඛො පඨමං ඣානං අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං’. ‘යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං, තදනිච්චං නිරොධධම්ම’න්ති පජානාති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති; නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයම්පි ඛො, ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන එකධම්මො සම්මදක්ඛාතො, යත්ථ භික්ඛුනො අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති, අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාති.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘ඉදම්පි ඛො චතුත්ථං ඣානං අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං’. ‘යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං තදනිච්චං නිරොධධම්ම’න්ති පජානාති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති; නො චෙ

ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයම්පි ඛො, ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන එකධම්මො සම්මදක්ඛාතො, යත්ථ භික්ඛුනො අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිමුත්තං වා චිත්තං විමුච්චති අපරික්ඛීණා වා ආසවා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාති.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, භික්ඛු මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අයම්පි ඛො මෙත්තා චෙතොවිමුත්ති අභිසඞ්ඛතා අභිසඤ්චෙතයිතා’. ‘යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං තදනිච්චං නිරොධධම්ම’න්ති පජානාති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති; නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයම්පි ඛො, ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා…පෙ. … අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාති.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, භික්ඛු කරුණාසහගතෙන චෙතසා…පෙ.… මුදිතාසහගතෙන චෙතසා…පෙ.… උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අයම්පි ඛො උපෙක්ඛාචෙතොවිමුත්ති අභිසඞ්ඛතා අභිසඤ්චෙතයිතා’. ‘යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං තදනිච්චං නිරොධධම්ම’න්ති පජානාති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති; නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයම්පි ඛො , ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා…පෙ.… අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාති.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අයම්පි ඛො ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්ති අභිසඞ්ඛතා අභිසඤ්චෙතයිතා’. ‘යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං තදනිච්චං නිරොධධම්ම’න්ති පජානාති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති; නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයම්පි ඛො, ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා…පෙ.… අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාති.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති…පෙ.… සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අයම්පි ඛො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්ති අභිසඞ්ඛතා අභිසඤ්චෙතයිතා’. ‘යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං තදනිච්චං නිරොධධම්ම’න්ති පජානාති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති; නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයම්පි ඛො, ගහපති, තෙන භගවතා ජානතා…පෙ.… අනනුප්පත්තං වා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං අනුපාපුණාතී’’ති.

එවං වුත්තෙ දසමො ගහපති අට්ඨකනාගරො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ ආනන්ද, පුරිසො එකං නිධිමුඛං ගවෙසන්තො සකිදෙව [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] එකාදස නිධිමුඛානි අධිගච්ඡෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, එකං අමතද්වාරං ගවෙසන්තො සකිදෙව එකාදස අමතද්වාරානි [එකාදසන්නං අමතද්වාරානං (සබ්බත්ථ) ම. නි. 2.21 පස්සිතබ්බං] අලත්ථං සෙවනාය [සවනාය (ස්‍යා.) සී. පී. මජ්ඣිමපණ්ණාසකදුතියසුත්තෙපි, භාවනාය (ම. නි. 2.21)]. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, පුරිසස්ස අගාරං එකාදස ද්වාරං. සො තස්මිං අගාරෙ ආදිත්තෙ එකමෙකෙනපි ද්වාරෙන සක්කුණෙය්‍ය අත්තානං සොත්ථිං කාතුං; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, ඉමෙසං එකාදසන්නං අමතද්වාරානං එකමෙකෙනපි අමතද්වාරෙන සක්කුණිස්සාමි අත්තානං සොත්ථිං කාතුං. ඉමෙ හි නාම, භන්තෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා ආචරියස්ස ආචරියධනං පරියෙසිස්සන්ති. කිං [කිමඞ්ගං (ම. නි. 2.21)] පනාහං ආයස්මතො ආනන්දස්ස පූජං න කරිස්සාමී’’ති!

අථ ඛො දසමො ගහපති අට්ඨකනාගරො වෙසාලිකඤ්ච පාටලිපුත්තකඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතාපෙත්වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙසි සම්පවාරෙසි. එකමෙකඤ්ච භික්ඛුං පච්චෙකං දුස්සයුගෙන අච්ඡාදෙසි, ආයස්මන්තඤ්ච ආනන්දං තිචීවරෙන. ආයස්මතො ආනන්දස්ස පඤ්චසතං විහාරං කාරාපෙසීති. ඡට්ඨං.

7. ගොපාලසුත්තං

17. “එකාදසහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගොපාලකො අභබ්බො ගොගණං පරිහරිතුං ඵාතිං කාතුං [ඵාතිකත්තුං (සී.), ඵාතිකාතුං (ස්‍යා. පී.)]. කතමෙහි එකාදසහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, ගොපාලකො න රූපඤ්ඤූ හොති, න ලක්ඛණකුසලො හොති, න ආසාටිකං හාරෙතා [සාටෙතා (සී. ස්‍යා. පී.)] හොති, න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති, න ධූමං කත්තා හොති, න තිත්ථං ජානාති, න පීතං ජානාති, න වීථිං ජානාති, න ගොචරකුසලො හොති, අනවසෙසදොහී ච හොති, යෙ තෙ උසභා ගොපිතරො ගොපරිණායකා තෙ න අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති . ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගොපාලකො අභබ්බො ගොගණං පරිහරිතුං ඵාතිං කාතුං.

“එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිතුං. කතමෙහි එකාදසහි? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු න රූපඤ්ඤූ හොති, න ලක්ඛණකුසලො හොති, න ආසාටිකං හාරෙතා හොති, න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති, න ධූමං කත්තා හොති, න තිත්ථං ජානාති, න පීතං ජානාති, න වීථිං ජානාති, න ගොචරකුසලො හොති, අනවසෙසදොහී ච හොති, යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා තෙ න අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න රූපඤ්ඤූ හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යං කිඤ්චි රූපං ( ) [(සබ්බං රූපං) ම. නි. 1.347 ( ) කත්ථචි දිස්සති] ‘චත්තාරි මහාභූතානි, චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදායරූප’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න රූපඤ්ඤූ හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ලක්ඛණකුසලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘කම්මලක්ඛණො බාලො, කම්මලක්ඛණො පණ්ඩිතො’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ලක්ඛණකුසලො හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ආසාටිකං හාරෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං කාමවිතක්කං අධිවාසෙති නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං… උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං… උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ අධිවාසෙති නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ආසාටිකං හාරෙතා හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නිමිත්තග්ගාහී හොති අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය න පටිපජ්ජති; න රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං නාපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය නිමිත්තග්ගාහී හොති අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය න පටිපජ්ජති; න රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං නාපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ධූමං කත්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න [ම. නි. 1.346-347 පන අයං නකාරො ධම්මන්තිපදස්ස අනන්තරං දිස්සති] යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන පරෙසං දෙසෙතා හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ධූමං කත්තා හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න තිත්ථං ජානාති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා, තෙ කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා න පරිපුච්ඡති න පරිපඤ්හති – ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො’ති? තස්ස තෙ ආයස්මන්තො අවිවටඤ්චෙව න විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච න උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං න පටිවිනොදෙන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න තිත්ථං ජානාති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න පීතං ජානාති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ දෙසියමානෙ න ලභති අත්ථවෙදං, න ලභති ධම්මවෙදං , න ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න පීතං ජානාති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න වීථිං ජානාති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න වීථිං ජානාති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ගොචරකුසලො හොති? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ගොචරකුසලො හොති.

“කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනවසෙසදොහී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුං සද්ධා ගහපතිකා අභිහට්ඨුං පවාරෙන්ති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙහි. තත්‍ර භික්ඛු මත්තං න ජානාති පටිග්ගහණාය. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනවසෙසදොහී හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා, තෙ න අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා, තෙසු න මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨාපෙති ආවි චෙව රහො ච, න මෙත්තං වචීකම්මං… න මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨාපෙති ආවි චෙව රහො ච. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා, න තෙ අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති.

‘‘ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිතුං.

‘‘එකාදසහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගොපාලකො භබ්බො ගොගණං පරිහරිතුං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි එකාදසහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, ගොපාලකො රූපඤ්ඤූ හොති, ලක්ඛණකුසලො හොති, ආසාටිකං හාරෙතා හොති, වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති, ධූමං කත්තා හොති, තිත්ථං ජානාති, පීතං ජානාති, වීථිං ජානාති, ගොචරකුසලො හොති, සාවසෙසදොහී ච හොති, යෙ තෙ උසභා ගොපිතරො ගොපරිණායකා තෙ අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගොපාලකො භබ්බො ගොගණං පරිහරිතුං ඵාතිං කාතුං.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිතුං. කතමෙහි එකාදසහි? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු රූපඤ්ඤූ හොති, ලක්ඛණකුසලො හොති, ආසාටිකං හාරෙතා හොති, වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති, ධූමං කත්තා හොති, තිත්ථං ජානාති, පීතං ජානාති, වීථිං ජානාති, ගොචරකුසලො හොති, සාවසෙසදොහී ච හොති, යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා තෙ අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු රූපඤ්ඤූ හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යං කිඤ්චි රූපං ‘චත්තාරි මහාභූතානි, චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදායරූප’න්ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු රූපඤ්ඤූ හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු ලක්ඛණකුසලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘කම්මලක්ඛණො බාලො, කම්මලක්ඛණො පණ්ඩිතො’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ලක්ඛණකුසලො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසාටිකං හාරෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං… උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං… උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසාටිකං හාරෙතා හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධූමං කත්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන පරෙසං දෙසෙතා හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධූමං කත්තා හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිත්ථං ජානාති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා, තෙ කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති – ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො’ති? තස්ස තෙ ආයස්මන්තො අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිත්ථං ජානාති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පීතං ජානාති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ දෙසියමානෙ ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පීතං ජානාති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු වීථිං ජානාති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වීථිං ජානාති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගොචරකුසලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගොචරකුසලො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සාවසෙසදොහී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුං සද්ධා ගහපතිකා අභිහට්ඨුං පවාරෙන්ති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙහි. තත්‍ර භික්ඛු මත්තං ජානාති පටිග්ගහණාය. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සාවසෙසදොහී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා, තෙ අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා, තෙසු මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨාපෙති ආවි චෙව රහො ච, මෙත්තං වචීකම්මං... මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨාපෙති ආවි චෙව රහො ච. එවං ඛො , භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ ථෙරා රත්තඤ්ඤූ චිරපබ්බජිතා සඞ්ඝපිතරො සඞ්ඝපරිණායකා, තෙ අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති.

‘‘ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරුළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිතු’’න්ති. සත්තමං.

8. පඨමසමාධිසුත්තං

18. [අ. නි. 10.6] අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං –

‘‘සියා නු ඛො, භන්තෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘සියා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස...පෙ. ... යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, භන්තෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස... පෙ.... යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංසඤ්ඤී හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති. අට්ඨමං.

9. දුතියසමාධිසුත්තං

19. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සියා නු ඛො භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස...පෙ.... න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති? ‘‘භගවංමූලකා නො, භන්තෙ, ධම්මා භගවංනෙත්තිකා භගවංපටිසරණා. සාධු වත, භන්තෙ, භගවන්තංයෙව පටිභාතු එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී’’ති.

‘‘තෙන හි, භික්ඛවෙ, සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සියා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, භන්තෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංසඤ්ඤී හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති . එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ. … යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති. නවමං.

10. තතියසමාධිසුත්තං

20. [අ. නි. 10.7] අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොචුං –

‘‘සියා නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති? ‘‘සියා, ආවුසො, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, ආවුසො සාරිපුත්ත, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘ඉධ , ආවුසො, භික්ඛු එවංසඤ්ඤී හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, ආවුසො, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති. දසමං.

11. චතුත්ථසමාධිසුත්තං

21. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘සියා නු ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස, න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘දූරතොපි ඛො මයං, ආවුසො, ආගච්ඡෙය්‍යාම ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස සන්තිකෙ එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථමඤ්ඤාතුං. සාධු වතායස්මන්තංයෙව සාරිපුත්තං පටිභාතු එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො. ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී’’ති.

‘‘තෙනහාවුසො, සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවමාවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘සියා, ආවුසො භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ…. යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති.

‘‘යථා කථං පනාවුසො, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස…පෙ. … යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති?

‘‘ඉධ, ආවුසො, භික්ඛු එවංසඤ්ඤී හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං, යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, ආවුසො, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා නෙව පථවියං පථවිසඤ්ඤී අස්ස, න ආපස්මිං ආපොසඤ්ඤී අස්ස, න තෙජස්මිං තෙජොසඤ්ඤී අස්ස, න වායස්මිං වායොසඤ්ඤී අස්ස, න ආකාසානඤ්චායතනෙ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤී අස්ස, න ඉධලොකෙ ඉධලොකසඤ්ඤී අස්ස , න පරලොකෙ පරලොකසඤ්ඤී අස්ස, යම්පිදං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තත්‍රාපි න සඤ්ඤී අස්ස; සඤ්ඤී ච පන අස්සා’’ති. එකාදසමං.

අනුස්සතිවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ වුත්තා මහානාමෙන, නන්දියෙන සුභූතිනා;
මෙත්තා අට්ඨකො ගොපාලො, චත්තාරො ච සමාධිනාති.

3. සාමඤ්ඤවග්ගො

22-29. ‘‘එකාදසහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගොපාලකො අභබ්බො ගොගණං පරිහරිතුං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි එකාදසහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, ගොපාලකො න රූපඤ්ඤූ හොති, න ලක්ඛණකුසලො හොති, න ආසාටිකං හාරෙතා හොති, න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොති, න ධූමං කත්තා හොති, න තිත්ථං ජානාති, න පීතං ජානාති, න වීථිං ජානාති, න ගොචරකුසලො හොති, අනවසෙසදොහී ච හොති, යෙ තෙ උසභා ගොපිතරො ගොපරිණායකා තෙ න අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගොපාලකො අභබ්බො ගොගණං පරිහරිතුං ඵාතිං කාතුං.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, එකාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො චක්ඛුස්මිං අනිච්චානුපස්සී විහරිතුං…පෙ…. අභබ්බො චක්ඛුස්මිං දුක්ඛානුපස්සී විහරිතුං… අභබ්බො චක්ඛුස්මිං අනත්තානුපස්සී විහරිතුං… අභබ්බො චක්ඛුස්මිං ඛයානුපස්සී විහරිතුං… අභබ්බො චක්ඛුස්මිං වයානුපස්සී විහරිතුං… අභබ්බො චක්ඛුස්මිං විරාගානුපස්සී විහරිතුං… අභබ්බො චක්ඛුස්මිං නිරොධානුපස්සී විහරිතුං… අභබ්බො චක්ඛුස්මිං පටිනිස්සග්ගානුපස්සී විහරිතුං’’.

30-69. …සොතස්මිං… ඝානස්මිං… ජිව්හාය… කායස්මිං… මනස්මිං….

70-117. …රූපෙසු… සද්දෙසු… ගන්ධෙසු… රසෙසු… ඵොට්ඨබ්බෙසු… ධම්මෙසු….

118-165. …චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ… සොතවිඤ්ඤාණෙ… ඝානවිඤ්ඤාණෙ… ජිව්හාවිඤ්ඤාණෙ… කායවිඤ්ඤාණෙ… මනොවිඤ්ඤාණෙ….

166-213. …චක්ඛුසම්ඵස්සෙ… සොතසම්ඵස්සෙ… ඝානසම්ඵස්සෙ… ජිව්හාසම්ඵස්සෙ … කායසම්ඵස්සෙ… මනොසම්ඵස්සෙ….

214-261. …චක්ඛුසම්ඵස්සජාය වෙදනාය… සොතසම්ඵස්සජාය වෙදනාය… ඝානසම්ඵස්සජාය වෙදනාය… ජිව්හාසම්ඵස්සජාය වෙදනාය… කායසම්ඵස්සජාය වෙදනාය… මනොසම්ඵස්සජාය වෙදනාය….

262-309. …රූපසඤ්ඤාය… සද්දසඤ්ඤාය… ගන්ධසඤ්ඤාය… රසසඤ්ඤාය… ඵොට්ඨබ්බසඤ්ඤාය … ධම්මසඤ්ඤාය….

310-357. …රූපසඤ්චෙතනාය… සද්දසඤ්චෙතනාය… ගන්ධසඤ්චෙතනාය… රසසඤ්චෙතනාය… ඵොට්ඨබ්බසඤ්චෙතනාය… ධම්මසඤ්චෙතනාය….

358-405. …රූපතණ්හාය… සද්දතණ්හාය… ගන්ධතණ්හාය… රසතණ්හාය… ඵොට්ඨබ්බතණ්හාය… ධම්මතණ්හාය….

406-453. …රූපවිතක්කෙ… සද්දවිතක්කෙ… ගන්ධවිතක්කෙ… රසවිතක්කෙ… ඵොට්ඨබ්බවිතක්කෙ… ධම්මවිතක්කෙ….

454-501. …රූපවිචාරෙ… සද්දවිචාරෙ… ගන්ධවිචාරෙ… රසවිචාරෙ… ඵොට්ඨබ්බවිචාරෙ… ධම්මවිචාරෙ අනිච්චානුපස්සී විහරිතුං… දුක්ඛානුපස්සී විහරිතුං… අනත්තානුපස්සී විහරිතුං… ඛයානුපස්සී විහරිතුං… වයානුපස්සී විහරිතුං… විරාගානුපස්සී විහරිතුං… නිරොධානුපස්සී විහරිතුං… පටිනිස්සග්ගානුපස්සී විහරිතුං…පෙ….

4. රාගපෙය්‍යාලං

502. ‘‘රාගස්ස , භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය එකාදස ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ එකාදස? පඨමං ඣානං, දුතියං ඣානං, තතියං ඣානං, චතුත්ථං ඣානං, මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති, කරුණාචෙතොවිමුත්ති, මුදිතාචෙතොවිමුත්ති, උපෙක්ඛාචෙතොවිමුත්ති, ආකාසානඤ්චායතනං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං – රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ එකාදස ධම්මා භාවෙතබ්බා.

503-511. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය... පරික්ඛයාය... පහානාය... ඛයාය... වයාය... විරාගාය... නිරොධාය... චාගාය... පටිනිස්සග්ගාය... ඉමෙ එකාදස ධම්මා භාවෙතබ්බා.

512-671. ‘‘දොසස්ස ...පෙ.... මොහස්ස... කොධස්ස... උපනාහස්ස... මක්ඛස්ස... පළාසස්ස... ඉස්සාය... මච්ඡරියස්ස... මායාය... සාඨෙය්‍යස්ස... ථම්භස්ස... සාරම්භස්ස... මානස්ස... අතිමානස්ස... මදස්ස... පමාදස්ස අභිඤ්ඤාය...පෙ.... පරිඤ්ඤාය... පරික්ඛයාය... පහානාය... ඛයාය... වයාය... විරාගාය... නිරොධාය... චාගාය... පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ එකාදස ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

රාගපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

නව සුත්තසහස්සානි, භියොහ පඤ්චසතානි ච [පඤ්ච සුත්තසතානි ච (අට්ඨ.)];
සත්තපඤ්ඤාස සුත්තන්තා [සුත්තානි (අට්ඨ.)], අඞ්ගුත්තරසමායුතා [හොන්ති අඞ්ගුත්තරාගමෙ (අට්ඨ.)] ති.

එකාදසකනිපාතපාළි නිට්ඨිතා.

අඞ්ගුත්තරනිකායො සමත්තො.